TIETOSUOJAVALTUUTETUN TOIMISTO

Dnro 3347/93/21

03.05.2021

Eduskunta, Lakivaliokunta
LaV@eduskunta.fi

Lakivaliokunnan asiantuntijapyyntö 28.4.2021

Asiantuntijalausunto hallituksen esityksestä laeiksi Euroopan unionin ja Yhdistyneen kuningaskunnan välisen kauppa- ja yhteistyösopimuksen rikoksen johdosta tapahtuvaa luovuttamista ja rikosrekisteritietojen vaihtamista koskevien määräysten soveltamisesta sekä kansainvälisestä oikeusavusta rikosasioissa annetun lain 24 §:n muuttamisesta

Lakivaliokunta on pyytänyt tietosuojavaltuutetun toimistolta asiantuntijalausuntoa hallituksen esityksestä eduskunnalle laeiksi Euroopan unionin ja Yhdistyneen kuningaskunnan välisen kauppa- ja yhteistyösopimuksen rikoksen johdosta tapahtuvaa luovuttamista ja rikosrekisteritietojen vaihtamista koskevien määräysten soveltamisesta sekä kansainvälisestä oikeusavusta rikosasioissa annetun lain 24 §:n muuttamisesta (HE 58/2021).

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi laki Euroopan unionin ja Yhdistyneen kuningaskunnan välisen kauppa- ja yhteistyösopimuksen rikoksen johdosta tapahtuvaa luovuttamista ja rikosrekisteritietojen vaihtamista koskevien määräysten soveltamisesta. Henkilötietojen käsittelyyn liittyen ehdotuksessa säädettäisiin rikosrekisteritietojen vaihtamisen osalta, että EU-UK-sopimuksen rikosrekisteritietojen vaihtamista koskevia määräyksiä sovellettaessa noudatettaisiin niiden kanssa soveltuvin osin rinnakkain erikseen määriteltyjä EU-rikosrekisterilain säännöksiä (6 §). Soveltamista koskeva laki sisältäisi lisäksi säännökset keskusviranomaisesta (7 §), säilytysrekisterin tietosisällöstä (8 §), EU:n jäsenvaltioita koskevien rikosrekisterilain säännösten soveltamisesta Yhdistyneeseen kuningaskuntaan (9 §) ja vastauksessa käytettävästä kielestä (10 §). Lisäksi esityksessä ehdotetaan otettavaksi kansainvälisestä oikeusavusta rikosasioissa annetun lain 24 §:ään selventävä säännös, jonka mukaan Yhdistyneestä kuningaskunnasta saatuja tietoja luovutettaessa Oikeusrekisterikeskuksen olisi noudatettava, mitä EU-UK-sopimuksen 651 artiklan 4 kohdassa määrätään

Perusteluiden mukaan esityksellä ei arvioida olevan merkittäviä vaikutuksia Suomen ja Yhdistyneen kuningaskunnan väliseen yhteistyöhön rikosrekisteritietojen vaihtamisen osalta. Tähän on helppo yhtyä. EU-jäsenyyden mukainen yhteistyö perustui ECRIS-puitepäätökseen, ECRIS-päätökseen ja EU-rikosrekisterilain säännöksiin. EU-UK-sopimuksen määräykset pitkälti perustuvat ECRIS-puitepäätöksen ja ECRIS-päätöksen mukaiseen sääntelyyn. Esityksessä ehdotetaan, että EU-UK-sopimuksen rikosrekisteritietojen vaihtamista koskevien määräysten soveltamisessa pääosin noudatettaisiin niiden kanssa soveltuvin osin rinnakkain EU-rikosrekisterilain mukaista sääntelyä.

Lakiehdotuksissa ehdotetaan säädettäväksi henkilötietojen käsittelystä ainoastaan siltä osin kuin niissä tarkoitetut tilanteet eivät muutoin tulisi riittävästi katetuiksi sovellettavilla sopimusmääräyksillä tai säännöksillä. Nähdäkseni

rikosrekisteritiedonvaihtoon sovellettavat sopimusmääräykset ja säännökset ovat suurimmaksi osaksi sellaisenaan riittävän yksityiskohtaisia ja tarkkarajaisia kuten esityksen säätämisjärjestelyperusteluissa on tuotu esille.

Henkilötietojen siirtoihin kolmansiin maihin sovellettavat rikosasioiden tietosuojalain säännökset varmistavat, että henkilötietojen siirroissa otetaan lisäksi huomioon kaikki rikosasioiden tietosuojalaissa säädetyt henkilötietojen suojaa koskevat vaatimukset. Näihin kuuluu myös sen varmistaminen, että tietoja vastaanottavan valtion viranomaiset noudattavat riittäviä tietosuojan takeita. Komission valmistelutyö Yhdistyneen kuningaskunnan tietosuojan riittävyyttä koskevan yleisen tietosuoja-asetuksen (2016/679) ja rikosasioiden tietosuojadirektiivin (2016/680) mukaisten päätösten osalta on jo pitkällä ja Euroopan tietosuojaneuvosto on antanut niistä lausuntonsa.

On syytä korostaa, että kyseessä on historian ensimmäinen rikosasioiden tietosuojadirektiivin mukainen tietosuojan riittävyyttä koskeva päätösluonnos ja siitä annettu tietosuojaneuvoston lausunto.

Euroopan tietosuojaneuvosto toteaa lausunnossaan rikosasioiden tietosuojadirektiivin mukaisesta tietosuojan riittävyyttä koskevasta päätösluonnoksesta, että Yhdistyneen kuningaskunnan ja rikosasioiden tietosuojadirektiivin oikeudelliset puitteet ovat keskeisten säännösten osalta yhdenmukaisia. Erityisesti henkilötietojen siirtoa Yhdistyneestä kuningaskunnasta kolmansiin maihin koskevat säännökset tuovat periaatteessa EU:n oikeuden kanssa yhdenmukaisen tietosuojan tason. Tietosuojaneuvosto kuitenkin kiinnittää huomioita tarpeeseen komission valvoa mahdollisia tulevia muutoksia Yhdistyneen kuningaskunnan tietosuojalainsäädännössä ja erityisesti uusia Yhdistyneen kuningaskunnan kolmansien maiden tekemiä kansainvälisiä sopimuksia (ml. UK-US CLOUD Act sopimuksen voimaantulo). Lausunnot ovat saatavissa tietosuojaneuvoston verkkosivuilta osoitteesta https://edpb.europa.eu/news/news/2021/edpb-opinions-draft-uk-adequacy-decisions_en.

Vaikka esityksen mukaisesti EU-UK-sopimuksen määräykset pitkälti perustuvat ECRIS-puitepäätöksen ja ECRIS-päätöksen mukaiseen sääntelyyn, on niissä yksi keskeinen eroavuus. Esityksen säätämisjärjestysperusteluiden mukaisesti sopimuksesta ja siihen liittyvistä lainmuutoksista seuraisi laajennus suhteessa voimassa olevan lain mukaiseen biometristen henkilötietojen käsittelyyn siten, että säilytysrekisteriin tallennettavat kasvokuvat voisivat olla myös biometrisiä. Säilytysrekisterin tietosisältö voisi näin ollen poiketa Yhdistyneen kuningaskunnan ja EU:n jäsenvaltioiden välillä siltä osin, että Yhdistyneen kuningaskunnan osalta säilytysrekisteriin voitaisiin merkitä myös muita kuin EU-rikosrekisterilain 9 §:n 1 ja 2 momentissa tarkoitettuja tietoja sekä biometrisiä kasvokuvia.

Kuten esityksen perusteluissa koskien EU-UK-sopimuksen pääasiallista sisältöä, nykytilaa ja sen arviointia on todettu ei biometristä kasvokuvaa kuitenkaan luovutettaisi toiseen suuntaan, eli Suomesta Yhdistyneeseen kuningaskuntaan. EU-UK-sopimuksen mukaan kyse on valinnaisesta tiedosta, joka tulee toimittaa, jos se on keskusviranomaisen saatavilla. Koska näin ei Suomessa olisi, Oikeusrekisterikeskus ei toimittaisi kasvokuvia Yhdistyneeseen kuningaskuntaan artiklan tarkoittamissa 646 artiklan mukaisissa ilmoituksissa.

Esityksen säätämisjärjestysperusteluiden mukaan erityisten henkilötietoryhmien käsittelyä voitaisiin pitää oikeasuhteisena huomioiden, että sopimuksen 525 artiklaan sisältyy vaatimus siitä, että erityisten henkilötietoryhmien käsittely sallitaan vain siinä määrin kuin se on välttämätöntä ja edellyttäen, että noudatetaan asianmukaisia suojatoimia, jotka on mukautettu käsittelyn riskeihin.

Esityksessä esitettyyn näkemykseen erityisten henkilötietoryhmien käsittelyn oikeasuhtaisuudessa kasvokuvan vertailun mahdollistavien biometristen kasvokuvien käytön osalta on vaikea yhtyä. Varsinkaan kun muutosta ei juuri ole perusteltu.

Näin merkittävä ja periaatteellisesti tärkeä biometristen kasvokuvien käsittelyä koskeva muutos olisi nähdäkseni ollut syytä valmistella ja perustella huomattavasti yksityiskohtaisemmin ja laajemmin eri intressiryhmiä kuullen, kuin mitä nyt on esityksen mukaan ollut mahdollista. Nyt valmistelussa on jouduttu poikkeamaan tavanomaisesta lausuntomenettelystä esityksen erityisen kiireellisyyden vuoksi.

Vähintään esityksessä olisi syytä arvioida biometrisen kasvokuvan käsittelyn suojakeinoja ja kirjata perustelut auki. Vaikka nyt esitetty laajennus on varsin rajattu, avaa se mahdollisuuden biometrisiä kasvokuvia koskevan tiedon käsittelylle laajemmin. Kaikki erityisiin henkilötietoryhmiin kohdistuvat ja erityisesti kasvokuvan vertailun mahdollistavat laajennukset tulisi arvioida erityisen tarkasti niiden vaikuttaessa henkilöiden perusoikeuksiin monin eri tavoin.

Esityksessä olisi syytä selventää sen suhdetta biometristen tietojen käsittelyyn ja luovuttamiseen kansallisesti. Nyt jää osin epäselväksi miten Yhdistyneen kuningaskunnan osalta säilytysrekisteriin merkittyjä biometrisiä kasvokuvia saa kansallisesti käsitellä muuhun tarkoitukseen kuin luovuttamiseen toiseen jäsenvaltioon. Perusteluissa on syytä selventää sen suhdetta EU-rikosrekisterilain 8 §:n mukaiseen säilytysrekisterin käyttötarkoitukseen, jonka mukaan säilytysrekisteriä pidetään tietojen säilyttämistä varten niiden edelleen luovuttamiseksi toisiin jäsenvaltioihin ja Suomen viranomaisille sekä rikosrekisteriotteelle merkitsemiseksi siten kuin tässä laissa säädetään.

Apulaistietosuojavaltuutettu Råman Jari 91204937R

Asiakirja on allekirjoitettu sähköisesti. Allekirjoituksen oikeellisuuden voi tarvittaessa tarkistaa tietosuojavaltuutetun toimiston kirjaamosta.